УДК 34.037; 342.97; 341.645.5
DOI 10.33244/2617-4154.3(12).2023.139-150

І. В. Чеховська,
д-р юрид. наук, професор
e-mail: kontanta08@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-7030-2456;
Ю. А. Мороз,
канд. юрид. наук,
Державний податковий університет
e-mail: moroz.femida@gmail.com
ORCID ID 0000-0003-3873-9751

ОЛІМПІЙСЬКА ХАРТІЯ ЯК НОРМАТИВНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Стаття присвячена аналізу змісту Олімпійської хартії як основного нормативного акта, що містить фундаментальні принципи і невід'ємні цінності олімпізму; визначає основні права та обов'язки Міжнародного олімпійського комітету, міжнародних федерацій та національних олімпійських комітетів, організаційних комітетів Олімпійських ігор.

Під час аналізу використовувались теоретичні (аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації) та емпіричні (спостереження, класифікації) методи. У статті також використано методи статистичного, порівняльного аналізу, діалектичний, екстраполяції тощо.

На підставі аналізу міжнародних договорів у галузі прав людини Олімпійської хартії встановлено, що механізм захисту прав особи і громадянина у сфері міжнародних спортивних правовідносин не є ефективним. Доведено, що зміст структурних елементів Олімпійської хартії наразі не відповідає вимогам часу. У чинний редакції Олімпійська хартія неповним обсягом забезпечує виконання завдань Міжнародним олімпійським комітетом, пов'язаних із запровадженням санкцій проти країни-агресора. У Хартії не передбачено жорстких санкцій за порушення олімпійських принципів тощо.

Розроблено конкретні пропозиції щодо удосконалення структурних елементів Олімпійської хартії, що дозволить сформувати ефективний механізм захисту прав людини і громадянина та сприятиме недопущенню країни агресора до участі в олімпійських змаганнях.

Ключові слова: *права і свободи людини та громадянина, Олімпійська хартія, Міжнародний олімпійський комітет, міжнародні федерації, національні олімпійські комітети, олімпійські принципи, військова агресія, країна-агресор, спортивні правовідносини, спортсмени.*

© Чеховська І. В., Мороз Ю. А., 2023

Мета цієї статті полягає у здійснені аналізу змісту Олімпійської хартії як основного нормативного акта, що містить фундаментальні принципи і невід'ємні цінності Олімпізму; визначає основні права й обов'язки Міжнародного олімпійського комітету, міжнародних федерацій та національних олімпійських комітетів, організаційних комітетів Олімпійських ігор; виокремленні позиції, що не відповідають вимогам часу, розробці пропозицій щодо удосконалення змісту її структурних елементів.

Постановка проблеми. Питання захисту прав людини і громадянина останнім часом набувають особливого значення і привертають до себе увагу світової спільноти. Зокрема, йдеться про ключові міжнародні договори у галузі прав людини, до яких належать Загальна декларація прав людини [1]; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [2]; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [3]; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації [4]; Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [5]; Конвенція про права дитини [6]; Конвенція про права інвалідів [7]; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [8]; Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [9] тощо.

Військова агресія російської федерації загострила питання дієвості й ефективності міжнародної системи такого захисту. Варто відмітити активність більшості країн світу щодо підтримки нашої країни і вимог припинення збройної агресії, зокрема, і через різні санкції. Проте окремі сфери суспільних відносин у частині запровадження санкцій проти країни-агресора залишаються поза увагою міжнародної спільноти або наразі ним не приділено належної уваги, що використовується прибічниками «руського миру» на свою користь. Йдеться про регулювання міжнародних спортивних правовідносин в Олімпійській хартії [10] (далі – Хартія), зміст структурних елементів якої наразі не відповідає вимогам часу. У чинній редакції Хартія неповним обсягом забезпечує виконання завдань Міжнародним олімпійським комітетом, пов'язаних із запровадженням санкцій проти країни-агресора. У Хартії не передбачено жорстких санкцій за порушення олімпійських принципів тощо.

Викладене вище є предметом суспільних міжнародних дискурсів стосовно функціонування дієвого механізму гарантування захисту прав і свобод людини і громадянина у сфері олімпійського спорту. У зв'язку з цим вважаємо обрану тематику дослідження актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці, присвячені дослідженню основних засад захисту прав і свобод людини і громадянина, є численними, серед них виокремимо дослідження Ю. С. Размєтаєвої [11], І. І. Сенчук [12], А. М. Мерник, В. О. Кузьміної, Б. М. Бурлакова [13], В. В. Білеченка [14] та інших.

Варто також відмітити напрацювання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, які представлені у Щорічних доповідях Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні» [15].

Джерела регулювання міжнародних спортивних відносин були предметом дослідження О. Залізко [16], Р. А. Майданника [17], С. Н. Бубки [18] J. Nafziger [19], S. Patel [20], J. Haynes [21], B. Gürcüoğlu [22], L. O'Leary [23] та інших.

Водночас варто відмітити, що аналіз Олімпійської хартії як основного збірника правил і офіційних роз'яснень, де визначені основні принципи олімпійського руху і систему управління олімпійським спортом, на предмет відповідності вимогам сьогодення ученими не проводився, незважаючи на те, що є усі необхідні підставі для його здійснення [24; 25].

Виклад основного матеріалу. Концепція олімпізму була розроблена П. Кубертеном – французьким спортивним і суспільним діячем, президентом Міжнародного олімпійського комітету (далі – МОК) з 1896 по 1925 рр. і залишався почесним президентом до смерті [26]. Олімпізм, на думку П. Кубертена, має об'єднувати спорт, культуру, освіту, проголошувати виховні цінності, а також повагу до загальних етичних принципів. У сформованій концепції виокремлюють основні ідеї олімпізму: політичну (йдеться про підтримку антивійськового руху, примирення народів); гуманістичну (рівність людей, подолання класових, національних, релігійних, майнових протиріч) і філософсько-педагогічну (забезпечення всебічного розумового, морального і фізичного виховання завдяки використанню спортивно-ігрового методу) [27].

1894 року за два роки до проведення перших олімпійських ігор на Міжнародному атлетичному конгресі з відродження олімпійських ігор, що відбувся в Сорбонському університеті Парижу, була прийнята Олімпійська хартія. Основи хартії були розроблені П. Кубертеном і затверджені 1984 року на І конгресі. Наступний варіант прийнятий 96-ю сесією МОК у Токіо 1990 року [28]. Він включав у себе «Основні принципи» і п'ять розділів: олімпійський рух, МОК, міжнародні федерації, національні олімпійські комітети, олімпійські ігри. В основоположних принципах Хартії були застережені морально-етичні засади організації та проведення олімпійських ігор. Ці принципи, на думку Я. Тимчака, стали не лише внутрішньою «філософією» організації ігор, а й суттєво вплинули у подальшому на розвиток і поширення спортивної етики у сфері спортивної діяльності в цілому. А найвищою задекларованою цінністю олімпізму, його метою була проголошена сама людина, її гармонійний розвиток, удосконалення і самовираження через спортивну діяльність [29].

Чергове редагування Хартії відбулось 17 липня 2020 року. Наразі вона містить вступ, преамбулу, главу 1 Олімпійській рух; главу 2 Міжнародний олімпійський комітет (МОК), главу 3 Міжнародні федерації (МФ), главу 4 Національні олімпійські комітети (НОКи), главу 5 Олімпійські ігри (містить 4 підрозділи), главу 6 Заходи і санкції, дисциплінарні процедури та вирішення суперечок [10].

Звертаємо увагу на те, що у п. 2 «Фундаментальних принципів олімпізму» визначено мету олімпізму, яка полягає у тому, щоб «поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини *з наміром підтримати встановлення мирного суспільства, яке зацікавлене у збереженні людської гідності»* [10]. Варто відмітити, що після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну МОК заборонив спортсменам з росії та білорусі брати участь у міжнародних змаганнях. Проте президент МОК Томас

Бах у січні 2023 року виступив за їх участь в Олімпіаді-2024 в Парижі під нейтральним прапором. Для цього росіян та білорусів допустили на Азійські ігри, де вони зможуть отримати олімпійські ліцензії [25]. Таке «рішення» президента МОК Томаса Баха викликало бурхливі дискурси як в Україні, так і поза її межами [31; 32]. У січні президент України В. Зеленській написав листа лідеру Франції Емманюелю Макрону через можливий допуск росіян на Олімпіаду-2024 у Парижі [33]. У листі наголошено, що Україна, готуючись до олімпіади, має бути впевненою, що росія не зможе використовувати її чи будь-яку іншу міжнародну спортивну подію для пропаганди агресії чи свого державного шовінізму. На думку очільника нашої держави, «…олімпійський рух і держави-терористи точно не мають перетинатися» [33]. У ході дискурсів можна виокремити основні зауваги до основного документа, що регулює розвиток світового олімпійського руху: а) зміст Хартії у разі виникнення воєнних агресій та інших негативних проявів у суспільстві не відповідає вимогам часу, оскільки Олімпійська хартія перетворилася виключно на документ МОК, в якому належно не захищаються права та свободи людини, не передбачено жорстких санкцій за порушення олімпійських принципів; б) Олімпійська хартія неповним обсягом забезпечує виконання таких завдань МОК, які визначені у п. 2 розділу 1, зокрема: п. 1. Заохочувати й підтримувати поширення етики і принципів добросовісного керівництва в спорті, а також виховувати молодь за допомогою спорту й направляти зусилля на те, щоб у спорті панував дух чесної гри, *а насильство було заборонено;* п. 4. Співпрацювати з відповідними суспільними й приватними організаціями й органами для того, щоб поставити спорт на службу людства*, сприяючи тим самим боротьбі за мир;* п. 6. *Протидіяти будь-якій формі дискримінації, яка шкодить олімпійському руху;* п. 11. *Протистояти будь-якому політичному або комерційному зловживанню спортом і атлетами;* п. 18. *Сприяти безпечному спорту та захисту атлетів від усіх форм жорстокого поводження та знущань.*

У грудні 2022 року було ухвалено Резолюцію A/77/L.28 Генеральної Асамблеї ООН під назвою «Спорт як рушій сталого розвитку». У резолюції зазначено, що масштабні міжнародні спортивні заходи «варто організовувати в дусі миру» і що «такі заходи повинні слугувати об'єднанню та примиренню». У ній також підкреслюється політичний нейтралітет олімпійського руху, «незалежність та автономія спорту, а також місія Міжнародного олімпійського комітету як провідника олімпійського руху» [33].

У січні 2023 року відбулося засідання виконавчої ради Міжнародного олімпійського комітету, на якому розглянули ухвалену у грудні 2022 року пропозицію олімпійського саміту – переглянути рекомендації щодо відсторонення росіян та білорусів. Саміт МОК вирішив не знімати санкції з російських і білоруських спортсменів, але постановив переглянути рекомендації щодо їх відсторонення [34]. Після саміту 17 та 19 січня 2023 року відбулися консультаційні наради між членами МОК, глобальною мережею представників спортсменів, міжнародними федераціями (МФ) та національними олімпійськими комітетами (НОК).

У ході нарад розглядалися три питання: санкції проти російської та білоруської держави й уряду, солідарність олімпійського руху з українськими спортсменами та

українською олімпійською спільнотою і варіанти надання можливості окремим спортсменам з російськими або білоруськими паспортами брати участь у спортивних змаганнях.

Що стосується санкцій, учасники консультацій одностайно підтвердили свою прихильність і закликали до посилення чинних санкцій:

— заборона на проведення міжнародних спортивних заходів, які організовують або підтримують МФ чи НОК у росії або білорусі;

— заборона на демонстрацію прапора, кольорів або будь-якої іншої національної символіки чи звучання гімну цих країн на будь-якому спортивному заході або зустрічі, зокрема на усій території об'єкта;

с. заборона на запрошення або акредитацію будь-яких державних посадових осіб росії та білорусі на будь-який міжнародний спортивний захід чи зустріч [33].

Що стосується солідарності з українськими спортсменами та українською олімпійською спільнотою, також була висловлена одностайна підтримка щодо:

– подальшої і навіть більш потужної, повної та непохитної солідарності з українськими спортсменами й українською олімпійською спільнотою, що допоможе НОК України представити сильну команду на Олімпійських іграх 2024 року у Парижі та на Зимових Олімпійських іграх 2026 року у Мілані-Кортіні;

– заохочення усіх МФ, НОК та організаторів спортивних заходів докладати усіх можливих зусиль, щоб створити умови для тренувань, підготовки та участі українських спортсменів у міжнародних спортивних заходах [33].

Переважна більшість учасників кожної консультаційної наради звернулася до МОК з проханням продовжити вивчення запропонованої концепції шляхом двосторонніх консультацій, за цих обставин тільки міжнародна федерація визначає порядок проведення своїх міжнародних змагань.

Висновки. Наведене вище доводить доцільність перегляду змісту структурних елементів Хартії і приведення її до вимог сьогодення в контексті формування дієвого механізму захисту прав і свобод людини та громадянина і дотримання визначеної у фундаментальних принципах олімпізму мети.

У зв'язку з цим вважаємо, що потребує внесення змін до Хартії, зокрема:

1. Доповнити пунктом «г» вступ до Хартії, який варто викласти у такій редакції: «*Олімпійська хартія зобов'язує дотримання міжнародних договорів у галузі прав людини країнами, Міжнародними федераціями з відповідних видів спорту, Національними олімпійськими комітетами, які є членами МОК і спортсменами, представниками таких Національних олімпійських комітетів, що виборюють право на участь в Олімпійських іграх».*

2. Викласти пп. 3 п. 15 «Юридичний статус» Глави 2 у такій редакції: «Завданням МОК є виконання місії, ролі й обов'язків, визначених для нього в Олімпійській хартії *з урахуванням ключових положень міжнародних договорів у галузі прав людини».*

3. Викласти пп. 1.4 п. 16 «Члени МОК» Глави 2 у такій редакції: «Члени МОК представляють та просувають інтереси МОК і Олімпійського руху в своїх країнах і організаціях Олімпійського руху, в яких вони працюють. *У разі бойкоту участі в*

Олімпійських іграх спортсменами, що представляють 50 % країн-членів МОК з причин, що суперечать поширенню основних олімпійських принципів, визначених у п. 1 роз'яснення до правила 5, члени МОК *зобов'язані прийняти рішення щодо проведення альтернативної Олімпіади після того, як вичерпали усі можливості, передбачені Олімпійською хартією та відповідними міжнародними договорами».*

4. Викласти пп 3.5 п. 16 «Члени МОК» Глави 2 у такій редакції: «Будь-який член МОК, як зазначено в Правилі 16.1.1.1, втрачає членство, якщо він змінив постійне проживання або перемістив центр основних інтересів у країну, яка не є країною, у якій він був вибраний, *або представляє країну, яка веде військову агресію з іншою / іншими країнами-членами МОК».*

5. Доповнити Главу 3 «Міжнародні федерації (МФ)» п. 26 «Місія і роль МФ в Олімпійському русі» пп. 1.9 такого змісту: «*Проводити заходи щодо недопущення до членства в міжнародних федераціях країн, а їхніх спортсменів для участі в офіційних міжнародних змаганнях у разі, якщо такі країни здійснюють військову агресію проти інших країн-членів Міжнародної федерації».*

6. Внести зміни у Главу 4 «Національні олімпійські комітети (НОК)» у п. 27 «Місія і роль НОК» шляхом викладення пп. 2.5 у такій редакції: «Вживати заходи проти всіх форм дискримінації і насильства, *застосування військової агресії з боку країн-членів МОК* у спорті».

7. Доповнити п. 7 «НОКи мають право» підпунктом такого змісту: «*Оголошувати бойкот участі в Олімпійських іграх у разі військової агресії з боку країни-члена МОК».*

8. Внести зміни до п. 40 «Участь в Олімпійських іграх», виклавши його у такій редакції: «Щоб брати участь в Олімпійських іграх, атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди повинен поважати і виконувати правила Олімпійської хартії та Всесвітнього антидопінгового кодексу, включаючи умови участі, встановлені МОК, а також правила відповідної МФ, ухвалені МОК, і атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди повинні бути заявлені своїм НОК.

В Олімпійських іграх не можуть брати участь атлети, офіційні особи, команди або інший персонал команди, якщо країна, яку вони представляють, здійснює військову агресію проти іншої країни».

9. Внести зміни у Главу 6 «Заходи і санкції, дисциплінарні процедури та вирішення суперечок» у п. 59 «Заходи і санкції», виклавши його у такій редакції: «У випадку порушень Олімпійської хартії, Всесвітнього антидопінгового кодексу, Кодексу Олімпійського руху *ключових міжнародних договорів у галузі прав людини* щодо запобігання маніпуляцій на змаганнях або іншого нормативного акта, Сесією, Виконавчим комітетом МОК або дисциплінарною комісією, на яку зроблено посилання у пункті 2.4 нижче, можуть бути вжиті такі заходи і санкції».

10. Доповнити пп. 1.4 п. 59 «Що стосується НОК» абзацом д такого змісту: «*Національний олімпійський комітет країни, що проводить військову агресію проти іншої країни рішенням Сесії МОК, позбавляється повного визнання до врегулювання її наслідків відповідно до міжнародного законодавства».*

11. Доповнити п. 2.1 «Що стосується індивідуальних спортсменів і команд» абзацом такого змісту: «*Спортсмени, тренери, обслуговуючий персонал Національного олімпійського комітету країни, що проводить військову агресію проти іншої країни, не допускаються до участі в Олімпійських іграх до врегулювання її наслідків відповідно до міжнародного законодавства».*

Урахування запропонованих змін і доповнень в Олімпійську хартію дозволить, на нашу думку, сформувати ефективний механізм захисту прав людини і громадянина та сприятиме формуванню спортивних правовідносин відповідно до визначених у Хартії фундаментальних принципів олімпізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини. Резолюція 217 А (ІІІ) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / ООН, 16.12.1966 / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН, 16.12.1966 / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042

4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

6. Конвенція про права дитини. Резолюція 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

7. Конвенція про права інвалідів. ООН від 13.12.2006 / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ 995_g71

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи, 04.11.1950 / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

9. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Страсбург, 26 листопада 1987 року / Верховна Рада України / Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

10. Олімпійська Хартія від 17.07.2020. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%85%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F%202020%20(1).pdf

11. Размєтаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навчальний посібник. К., 2018. 364 с. URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/phd_1_copy.pdf

12. Сенчук І. І. Механізм захисту прав людини: актуальні проблеми дослідження. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми. Харків, 2019. С. 189–191.

13. Мерник А. М., Кузьміна О. В., Бурлаков Б. М. Обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах: теоретичний і практичний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 2. С. 42–46. URL : http://lsej.org.ua/2_2020/11.pdf

14. Міжнародні стандарти щодо захисту ключових прав та свобод людини в діяльності правоохоронних органів України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія».* Т. 27 / голов. ред. Ю. В. Цуркан-Сайфуліна ; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2020. С. 30–35.

15. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної ради з прав людини «Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні». URL : https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf

16. Залізко О. Джерела регулювання міжнародних приватних спортивних відносин. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 4. С. 184–187.

17. Майданик Р. А. Локальні акти в цивільному праві України: поняття, природа, класифікація. URL : file:///D:/Downloads/bmju_2011_10_15%20(3).pdf

18. Бубка С. Н., Булатова М. М. Олімпійський рух в Україні: історія і сучасність : дослідження / НОК України. Київ : Перша Друкарня, 2021. 304 с.

19. Nafziger J. International Sports Law. N.Y., 1988.

20. Seema Patel. Gaps in the protection of athletes gender rights in sport – a regulatory riddle. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-021-00182-2

21. Haynes J. Sport, Sexual Violence and the Law: A Feminist Critique and Call to Action. The International Sports Law Journal. Published: 11 November 2022. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-022-00230-5

22. Gürcüoğlu B. To what extent is the law of the Olympics constitutionalised? A global constitutionalist reading of the International Olympic Committee. Published: 14 July 2022. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-022-00224-3

23. O'Leary L. Independence and impartiality of sports disputes resolution in the UK. Published: 10 June 2021. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/ s40318-021-00189-9

24. Президент МОК: Бойкот від України стане порушенням Олімпійської хартії. URL : https://champion.com.ua/others/2023/02/04/921595/prezydent-mok-boykot-vid-ukrayiny-stane-porushennyam-olimpiyskoyi-khartiyi

25. Рада звернулася до МОК з вимогою заборонити росіянам та білорусам виступати на Олімпіаді-2024. URL : https://espreso.tv/rada-zvernulasya-do-mok-z-vimogoyu-zaboroniti-rosiyanam-ta-bilorusam-vistupati-na-olimpiadi-2024

26. П'єр де Кубертен. Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%27%D1%94%D1%80_%D0%B4%D0%B5_%D0%9A%D1%83%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%B

27. Міжнародна олімпійська система. URL : http://sport.mdu.edu.ua/fks/wp-content/uploads/2018/12/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-2.pdf

28. Провідні принципи олімпійського спорту. URL : https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/501163/mod_resource/content/1/6.%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0.pdf

29. Тимчак Я. Олімпійські морально-етичні ігри. URL : https://www.lvivcenter.org/discussions/the-olympic-games-2/

30. Кличко В. заявив, що відновлення російських та білоруських спортсменів на Олімпійських іграх – це «зрада олімпійського духу» та «монументальна помилка». URL : https://espreso.tv/rosiyani-chempioni-z-gvaltuvannya-zhinok-volodimir-klichko-zaklikav-prezidenta-mok-bakha-ne-dopuskati-sportsmeniv-rf-i-bilorusi-do-olimpiadi

31. IOC rejects 'defamatory' criticism from Ukraine. URL : https://www.reuters.com/lifestyle/sports/ioc-rejects-defamatory-criticism-ukraine-2023-01-30/

32. Зеленський написав листа Макрону через можливий допуск росіян на Олімпіаду. URL : https://espreso.tv/zelenskiy-napisav-lista-makronu-cherez-mozhliviy-dopusk-rosiyan-na-olimpiadu

33. Заява про солідарність з Україною, санкції проти росії та білорусі та статус спортсменів із цих країн. URL : https://olympics.com/athlete365/uk/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/statement-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries/

34. І знову «спорт внє політікі». URL : https://www.lvivpost.net/sport/n/49229

REFERENCES

1. Universal Declaration of Human Rights. Resolution 217 A (III) of the UN General Assembly of December 10, 1948 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

2. International Covenant on Civil and Political Rights / UN, December 16, 1966 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043

3. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. UN, 16.12.1966 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042

4. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

5. United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

6. Convention on the Rights of the Child. Resolution 50/155 of the UN General Assembly of December 21, 1995 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

7. Convention on the Rights of the Disabled. UN, dated 13.12.2006 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

8. Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Council of Europe, 04.11.1950 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

9. European Convention for the Prevention of Torture or Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Strasbourg, November 26, 1987 / Verkhovna Rada of Ukraine / Legislation of Ukraine. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

10. Olympic Charter dated July 17, 2020. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%85%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F%202020%20(1).pdf

11. Razmetayeva Yu. S. Doctrine and practice of human rights protection. Tutorial. K., 2018. 364 p. URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/ phd_1_copy.pdf

12. Senchuk I. I. Human rights protection mechanism: current research problems. Law enforcement function of the state: theoretical-methodological and historical-legal problems. Kharkiv, 2019. P. 189–191.

13. Mernyk A. M., Kuzmina O. V., Burlakov B. M. Limitation of human rights and freedoms in modern conditions: theoretical and practical aspects. *Legal scientific electronic journal.* 2020. No. 2. P. 42–46. URL : http://lsej.org.ua/2_2020/11.pdf

14. International standards regarding the protection of key human rights and freedoms in the activities of law enforcement agencies of Ukraine. *Scientific works of the National University "Odesa Law Academy".* Vol. 27 / ch. ed. Yu. IN. Tsurkan-Saifulina; Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology of Ukraine, National University "Oyua". Odessa : Helvetica, 2020. C. 30–35.

15. Annual report of the Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights "On the state of observance and protection of human and citizen rights and freedoms in Ukraine". URL : https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf

16. Zalizko O. Sources of regulation of international private sports relations. *Entrepreneurship, economy and law.* 2017. No. 4. P. 184–187.

17. Maidanik R. A. Local acts in the civil law of Ukraine: concept, nature, classification. URL : file:///D:/Downloads/bmju_2011_10_15%20(3).pdf

18. Bubka S. N., Bulatova M. M. Olympic movement in Ukraine: history and modernity: research / NOC of Ukraine. Kyiv : First Printing House, 2021. 304 p.

19. Nafziger J. International Sports Law. N.Y., 1988.

20. Seema Patel. Gaps in the protection of athletes gender rights in sport – a regulatory riddle. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-021-00182-2

21. Haynes J. Sport, Sexual Violence and the Law: A Feminist Critique and Call to Action. The International Sports Law Journal. Published: 11 November 2022. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-022-00230-5

22. Gürcüoğlu B. To what extent is the law of the Olympics constitutionalised? A global constitutionalist reading of the International Olympic Committee. Published: 14 July 2022. URL : https://link.springer.com/article/10.1007/s40318-022-00224-3

23. O'Leary L. Independence and impartiality of sports disputes resolution in the UK. Published: 10 June 2021. URL : https://link.springer.com/article/ 10.1007/s40318-021-00189-9

24. President of the IOC: A boycott of Ukraine will be a violation of the Olympic Charter. URL : https://champion.com.ua/others/2023/02/04/921595/ prezydent-mok-boykot-vid-ukrayiny-stane-porushennyam-olimpiyskoyi-khartiyi

25. The Council appealed to the IOC with a demand to ban Russians and Belarusians from participating in the 2024 Olympics. URL : https://espreso.tv/rada-zvernulasya-do-mok-z-vimogoyu-zaboroniti-rosiyanam-ta-bilorusam-vistupati-na-olimpiadi-2024

26. Pierre de Coubertin. Site. Wikipedia. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%27%D1%94%D1%80_%D0%B4%D0%B5_%D0%9A%D1%83%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%B

27. International Olympic system. URL : http://sport.mdu.edu.ua/fks/wp-content/uploads/2018/12/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-2.pdf

28. Leading principles of Olympic sports. URL : https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/501163/mod_resource/content/1/6.%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0.pdf

29. Tymchak Ya. Olympic moral and ethical games. URL : https://www.lvivcenter.org/discussions/the-olympic-games-2/

30. Klitschko V. stated that the reinstatement of Russian and Belarusian athletes at the Olympic Games is a "betrayal of the Olympic spirit" and a "monumental mistake". URL : https://espreso.tv/rosiyani-chempioni-z-gvaltuvannya-zhinok-volodimir-klichko-zaklikav-prezidenta-mok-bakha-ne-dopuskati-sportsmeniv-rf-i-bilorusi-do-olimpiadi

31. IOC rejects 'defamatory' criticism from Ukraine. URL : https://www.reuters.com/lifestyle/sports/ioc-rejects-defamatory-criticism-ukraine-2023-01-30/

32. Zelensky wrote a letter to Macron about the possible admission of Russians to the Olympics. URL : https://espreso.tv/zelenskiy-napisav-lista-makronu-cherez-mozhliviy-dopusk-rosiyan-na-olimpiadu

33. Declaration of solidarity with Ukraine, sanctions against Russia and Belarus and the status of athletes from these countries. URL : https://olympics.com/athlete365/uk/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/statement-on-solidarity-with-ukraine-sanctions-against-russia-and-belarus-and-the-status-of-athletes-from-these-countries/

34. And again, "sport is outside of politics". URL : https://www.lvivpost.net/sport/n/49229

I. V. Chekhovska, Yu. A. Moroz. The Olympic charter as a normative component system of the protection of human and citizen rights and freedoms

The article is devoted to the analysis of the content of the Olympic Charter as the main regulatory act containing the fundamental principles and integral values of Olympism; determines the basic rights and duties of the International Olympic Committee, international federations and national Olympic committees, organizing committees of the Olympic Games.

During the analysis, theoretical (analysis, synthesis, generalization, systematization) and empirical (observation, classification) methods were used. The article also uses methods of statistical, comparative analysis, dialectic, extrapolation, etc.

Based on the analysis of international treaties in the field of human rights, the Olympic Charter, it was established that the mechanism of protection of individual and citizen rights in the field of international sports legal relations is not effective. It has been proven that the content of the structural elements of the Olympic Charter currently does not meet the requirements of the time. In its current version, the Olympic Charter does not fully ensure the fulfillment of tasks by the International Olympic Committee related to the introduction of sanctions against the aggressor country. The Charter does not provide for harsh sanctions for violations of Olympic principles, etc.

Specific proposals have been developed to improve the structural elements of the Olympic Charter, which will allow for the formation of an effective mechanism for the protection of human and citizen rights and prevent the aggressor country from participating in Olympic competitions.

Keywords: *human and citizen rights and freedoms, Olympic Charter, international Olympic committee, international federations, national Olympic committees, Olympic principles, military aggression, aggressor country, sports legal relations, athletes.*

Стаття надійшла до редколегії 10 травня 2023 року